સત્યમેવ જયતે
ભારત સરકાર

કૃષિ કાયદો ૨૦૨૦ - ખેડુતો માટે અભિનવ પહેલ

કૃષિ કાયદામાં સુધારાની આવશ્યકતા :

- આર્થીક ઉદારીકરણ છતાં કૃષિ અને અન્ય ક્ષેત્રો વચ્ચે અસમાનતા
- ઉંચા બજાર ખર્ચ અને અસંગઠિત તથા અપર્યાપ્ત બજાર
- અપૂરતી માળખાકિય અને ધિરાણ સુવિધાઓ
- ખેડુતોને મળતી માહિતીમાં ભિન્નતા
- લાયસન્સ મેળવવા પર નિયંત્રણ

ખેડુત ઉત્પાદનનો વેપાર અને વાણિજ્ય (સશક્તિકરણ અને સુવિધા)અધિનયમ,૨૦૨૦

- ખેડુતોને પોતાના કૃષિ ઉત્પાદનને યોગ્ય કિંમતે પસંદગીનાં સ્થળે વેચવા અને ખરીદવાની સ્વતંત્રતા
- એપીએમસીનાં ભૌતિક પરિસરની બહાર કાર્યક્ષમ,પારદર્શક અને અવરોધમુક્ત રાજ્ય અને આંતરરાજ્ય વેપાર અને વાણિજ્ય
- એપીએમસી કાર્યરત રહેશે : કાયદો ખેડુતોને વધારાની બજાર વ્યવસ્થાઓ પ્રદાન કરે છે

ટેકાનાં ભાવ (ન્યુનત્તમ બજારભાવ) પર કોઈ અસર નહિં

- ખેડુતોને ચુકવણી તે જ દિવસે અથવા જ્યાં કોઈ કાર્યવાહી ની જરूર હોય ત્યાં ત્રણ (૩) કાર્યકારી દિવસની અંદર કરવી જરूરી
- કોઈપણ માધ્યમ દ્વારા ઓન-લાઈન વેપારની પરવાનગી

ખાતરીપૂર્વકનાં ભાવ અને ખેત સેવા અધિનયમ, ૨૦૨૦ ઉપર ખેડુતો (સશક્તિકરણ અને સુરક્ષા)નો કરાર:

- ખેડુતો અને પ્રાયોજકો વચ્ચે કૃષિ ઉત્પાદનની ખરીદ અને કૃષિ સેવાઓનાં પ્રાવધાનના કરાર માટે કાયદાકીય માળખુ પાકની કાપણી પહેલા તૈયાર થશે
- આદર્શ કૃષિ કરાર માટે કેન્દ્ર સરકાર દ્વારા માર્ગદર્શિકા
- કૃષિ ઉત્પાદનની કિંમતનો કરારમાં સ્પષ્ટ ઉલ્લેખ કરવામાં આવશે
- ખેડુતો અને ખરીદારો બન્નેના અધિકારોની સુરક્ષા માટે સ્પષ્ટ નિર્દેશીત સમાધાન તંત્ર

આવશ્યક વસ્તુ (સુધારો)અધિનિયમ, ૨૦૨૦

આ અધિનિયમ માત્ર કોઈ અસાધારણ પરિસ્થિતીમાં જ લાગુ પડે છે

- યુધ્ધ
- દુષ્કાળ
- અસાધારણ ભાવ વધારો
- કુદરતી આપદા

પુરવઠાની સીમા માત્ર ભાવ વધારા પર જ આધારીત રહેશે. એ માત્ર ત્યારે જ લાગુ પાડી શકાશે કે જ્યારે બાગાયતી ઉત્પાદનોની છુટક કિંમતમાં ૧૦૦% નો વધારો થાય અને બગાડ ના થાય તેવા ઉત્પાદનોની છુટક કિંમતમાં ૫૦% નો વધારો થાય.

કૃષિ કાયદામાં સુધારાનાં લાભ:

- એક જ એકિકૃત બજાર
- ખેડુત જેને પણ ઉત્પાદન વેચવા ઈચ્છે તેને તથા જ્યાં વેચવા ઈચ્છે ત્યાં ઉત્પાદન વેચી શકે તેની સ્વતંત્રતા
- કૃષિ ઉત્પાદન બજાર સમીતી તથા ઉત્પાદક સંઘોનાં એકાધિકારનો અંત
- ટેકાનાં બજાર ભાવ(ન્યુનત્તમ બજાર ભાવ) દ્વારા ખેડુતોને સુરક્ષા પ્રદાન કરવાનું કાર્ય ચાલુ રહેશે
- ખેડુતોના અધિકારોની સુરક્ષા માટે કાયદાકીય માળખાની જોગવાઈ
- બજાર શુલ્ક, કર વગેરેમાં ઘટાડો તથા સારા બજાર ભાવનું નિર્ધારણ
- ખેતરો સુધી બુનિયાદી માળખાનો વિકાસ
- કરાર આધારીત ખેતી દ્વારા ખેડુતોને યોગ્ય વળતરની ખાતરી અને ફુડ પ્રોસેસીંગ (ખાધ પ્રસંસ્કરણ) ક્ષેત્ર સાથે અનુબંધિત વિકાસ

“નાના અને સિમાંત ખેડુતો માટે પણ નફાકારક ખેતીની તકો”

કૃષિ કાયદામાં સુધારાનાં ફાયદા

ક્રમ	કૃષિ કાયદામાં સુધારા પહેલા	કૃષિ કાયદામાં સુધારા પછી
૧	• અધિસુચિત કૃષિ ઉત્પાદન માત્ર કૃષિ ઉત્પાદન બજાર સમિતી (એપીએમસી)માં જ વેચી શકાય • દલાલો-વચેટીયાઓ નો એકાધિકાર • વ્યાપારીક સંગઠનો દ્વારા ઉત્પાદનનો બજારભાવ કૃત્રિમ રીતે નીચો રાખી શકાય	• કૃષિ ઉત્પાદન બજાર સમીતીમાં વેચવાની અથવા અન્ય વિક્રેતાને પસંદ કરવાની સ્વતંત્રતા • પેદાશો વેચવાનાં ઘણા વિકલ્પો • સ્પર્ધા દ્વારા વધુ સારા ભાવની પ્રાપ્તિ
૨	કૃષિ ઉત્પાદન એક વાર મંડળીમાં લાવ્યા બાદ જે ભાવ આપવામાં આવે તે ભાવ ખેડુતે સ્વીકારવો પડતો	પોતાના વિસ્તારમાં પણ ભાવ માટે વાટાઘાટો કરવાની સ્વતંત્રતા
૩	મંડળી શુલ્ક, ઉત્પાદકો અને ઉપભોક્તાઓ દ્વારા લગાવવામાં આવતુ કમીશન વગેરે ભોગવવું પડતુ	કોઈ શૂલ્ક નહિ, કોઈ કમિશન નહિ. ઉત્પાદકો અને ગ્રાહકોને વધારે બચત અને લાભ
૪	બજારભાવ ની વિશાળ અસમાનતા, અસંગઠિત બજારો તથા દલાલો/વચેટીયાઓની લાંબી શ્રુંખલા	ગ્રાહકોની ચુકવણીમાં ઉત્પાદકોનો મોટો હિસ્સો, ઉત્પાદનોનો ઓછો ખર્ચ તથા ન્યુનત્તમ અથવા કોઈપણ મધ્યસ્થી નહિ
૫	ખેત યુવાઓને ખેત ઉત્પાદનનો વેપાર/વાણિજ્ય કરવાની કોઈ તક નહિં	ગ્રામીણ કૃષિ યુવાનોને વ્યવસાય સાંકળ ચલાવવાની તક
૬	મધ્યસ્થીઓને બાજુ પર રાખી ઉત્પાદન સીધું ઉપભોક્તાઓને વેચવાની કોઈ તક નહિં	મધ્યસ્થીઓને છોડીને ઉચ્ચ કિંમત મેળવવા કોઈને પણ સિધુ વેચાણ કરી શકાય
૭	કૃષિ ઉત્પાદન બજાર સમીતીની બહાર ફળ અને શાકભાજી વેચવાની સ્વતંત્રતા ઘણા રાજ્યોમાં હતી	આ સ્વતંત્રતા બધી કૃષિ પેદાશો અને આખા દેશમાં લાગુ પડશે
૮	નાના જમીનધારકો પાસે ખરીદ અને વેચાણ બજારોમાં સોદાબાજી કરવાની ક્ષમતા નથી	આધુનિક બજાર, સેવાઓ અને સુરક્ષા સુધી પહોંચવા માટે સશક્ત બનાવવા. ખેડુત ઉત્પાદક સંસ્થા નાના ખેડુતોને સારા સોદાઓ માટે આયોજન કરવામાં મદદ કરશે
૯	કરાર આધારીત ખેતી માત્ર અમુક વિસ્તારો અને આધિકારીક તંત્રનાં નિયંત્રણ પુરતુ સીમીત છે	ખેડુતોને અનુકુળ શરતો પર કરાર, ખરીદદારો સાથેનાં કરારને આધારે ખેડુતો પુર્વ નિર્ધારીત ભાવો મેળવી શકશે
૧૦	ખેડુતો મુલ્ય સાંકળનો ભાગ નથી	ખેડુતો મુલ્ય સાંકળમાં ભાગીદાર બની શકશે
૧૧	મધ્યસ્થીઓની લાંબી સાંકળ અને ખરાબ સંચાલનને કારણે નિકાસ પ્રક્રિયા અસક્ષમ થઈ રહી છે	નિકાસની સ્પર્ધા વધશે અને ખેડુતોને લાભ થશે

ખેડુતો પાસેથી કૃષિ પેદાશોની ખરીદીમાં વૃધ્ધિઃ

૨૦૦૯-૧૦ થી ૨૦૧૩-૧૪ની સરખામણીમાં પાછલા પાંચ વર્ષો દરમિયાન ન્યુનતમ સમર્થન મુલ્ય ચુકવણીમાં વૃધ્ધિ થઈ છે.

- અનાજ માટે ૨.૪ ગણા (રૂ. ૪.૯૫ લાખ કરોડ)
- દાળ માટે ૭૫ ગણા (રૂ. ૪૯,૦૦૦ કરોડ)
- તેલીબીયા માટે ૧૦ ગણા (રૂ. ૨૫,૦૦૦ કરોડ)
- ઘઉં માટે ૧.૭૭ ગણા (રૂ. ૨.૯૭ લાખ કરોડ)

માન્યતા વિ. વાસ્તવિક્તા

માન્યતા	વાસ્તવિક્તા
કૃષિ સુધારણા કાયદાથી ખેડુતોને ફાયદો નહિ થાય	ખેડુતો પોતાના ખરીદદાર પસંદ કરી શકે છે અને ઉત્પાદનોની કિંમત પણ પસંદ કરી શકે છે
ખેડુતો માટે વિવાદનાં સમાધાનની કોઈ શક્યતા નથી	આ કાયદો સ્થાનિક નાયબ કલેક્ટરનાં સ્તર સુધી ઓછા ખર્ચે અને સમયસર વિવાદોનાં નિરાકરણને પ્રોત્સાહન આપે છે.
ખેડુતોને સમય પર ચુકવણી નહિ મળે	ખેડુતોને તે જ દિવસે અથવા ત્રણ દિવસની અંદર ચુકવણી કરવાની રહેશે
ખેડુત સંગઠનોને ફાયદો નહિ થાય	બધા ખેડુત સંગઠનોને ખેડુત માનવામાં આવશે અને તેમને પણ એટલો જ લાભ મળશે
ન્યુનતમ સમર્થન મૂલ્ય લાગુ નહિ રહે	ન્યુનતમ સમર્થન મૂલ્ય પહેલાની જેમ જ લાગુ રહેશે
ભારતીય ફુડ કોર્પોરેશન ખેડુતો પાસેથી ખરીદવાનું બંધ કરશે	ભારતીય ફુડ કોર્પોરેશન અને અન્ય સરકારી સંસ્થાઓ પહેલાની જેમ ખેડુતો પાસેથી ખરીદવાનું ચાલુ રાખશે
કૃષિ ઉત્પાદન બજાર સમીતી-મંડળીઓની બહાર કૃષિ પેદાશો વહેંચવા માટે ખેડુતોને પરવાનગી મેળવી જરૂરી હોય છે	ખેડુતો કોઈપણ પ્રકારની નોંધણી અને ટ્રાન્ઝેક્શન ફિ વગર સારી કિંમત આપનાર ખરીદદારને મંડળીની બહાર પેદાશો વહેંચી શકશે
ભવિષ્યમાં કૃષિ ઉત્પાદન બજાર સમિતી-મંડળીઓ બંધ થઈ જશે	મંડળી વ્યવસ્થા પહેલાની જેમ ચાલુ રહેશે
કાયદો રાજ્ય કૃષિ ઉત્પાદન બજાર સમિતી-મંડળીનાં અધિકારોને પ્રભાવિત કરે છે	કાયદો રાજ્ય કૃષિ ઉત્પાદન બજાર સમિતિ-મંડળીનાં અધિકારોને ઓછા કરતી નથી. આ કાયદો મંડળીની બહાર આંતરિક વ્યાપારની પરવાનગી આપે છે
કાયદો ખેડુતોની ચુકવણીને સુરક્ષિત નથી રાખતુ	કાયદો ખેડુતોનાં હિતોની સુરક્ષા માટે જરૂરી માર્ગદર્શન આપે છે
કાયદાથી કોર્પોરેટરો દ્વારા કૃષિ જમીનનું સંપાદન થશે	કાયદો ખેડુતોની જમીન તથા કાયમી માળખાનું હસ્તાંતરણ-સ્થળાંતર રોકે છે

પરામર્શ પ્રક્રિયા

- વિભિન્ન સરકારો દ્વારા ખેડુતોનાં મુદ્દાઓ પર હિસ્સેદારની સલાહ છેલ્લા બે દાયકાથી ચાલુ છે
- શ્રી શંકરલાલ ગુરુ હેઠળની નિષ્ણાંત સમીતી (૨૦૦૦)એ આવશ્યક ચીજવસ્તુ અધિનયમ,૧૯૫૫ને રદ કરવા સાથે, સિધા ક્રય વિક્રયને પ્રોત્સાહન અને ક્રય વિક્રયની વિસ્તરણ સેવાઓમાં ખાનગી ક્ષેત્રની ભાગીદારીનું સુચન કર્યુ હતુ
- આંતર-મંત્રાલય કાર્ય સમીતી (૨૦૦૨)એ માર્કેટીંગ સીસ્ટમનું પૂર્નજીવીકરણ, એ.પી.એમ.સી.એક્ટમાં સુધારા અને કરાર આધારીત ખેતીને પ્રોત્સાહન આપવાની ભલામણ કરેલ
- રાજ્ય સરકારો સાથે પરામર્શ કરીને કૃષિ માર્કેટીંગ અંગેનાં મોડેલ કૃષિ પેદાશ ઉપજ સમીતી અધિનિયમ ૨૦૦૩, મોડેલ કૃષિ ઉપજ સમીતી અધિનિયમ ૨૦૦૭માં તૈયાર કરવામાં આવેલ હતા
- મોડેલ કૃષિ ઉપજ સમીતી અધિનિયમ ૨૦૦૩, ૧૮ રાજ્યો દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યો છે.
- રાષ્ટ્રીય કૃષિ આયોગે શ્રી એમ.એસ.સ્વામીનાથન (૨૦૦૬) હેઠળ એકીકૃત રાષ્ટ્રીય બજારને પ્રોત્સાહન આપવાની ભલામણ કરી હતી.
- વિસ્તૃત પરામર્શ માટે કૃષિ માર્કેટીંગનાં પ્રભારી રાજ્ય પ્રધાનોની સમીતી(૨૦૧૦)
- મોડેલ એ.પી.એલ.એમ.ની રચના અધિનિયમ ૨૦૧૭, માર્કેટનાં ટુકડાને દુર કરવા અને કૃષિ પેદાશ માટે રાષ્ટ્રીય બજારને પ્રોત્સાહન આપવા માટે થઈ હતી (પાંચ રાજ્યો દ્વારા સ્વીકારવામાં આવ્યા)
- ફાર્મ વટહુકમો (જુન-૨૦૨૦)ની જાહેરાત પહેલા રાજ્યો સાથે નિયમીત જોડાણ ચાલુ રાખ્યુ છે. એક રાષ્ટ્ર એક બજાર ની જાગૃતી માટે ખેડુત સમુદાયો, એફ.પી.ઓ. અને સરકારી મંડળને સંવેદનશીલ બનાવવા માટે વિસ્તૃત પગલા લેવામાં આવ્યા હતા.